

andre steder. Slik har det seg at det viktigste etiske dilemmaet i vår tid ikke blir diskutert av selve den disiplinen som anser seg å ha ekspertise på området.

Dette er en bok som reiser mange etiske dilemmaer og som samtidig er full av fakta-kunnskap – og 124 referanser og noter. Den henvender seg til alle reflekterende medisinere, og det er vel de fleste?

Berit Olsen

Flyktninghjelpen
Tbilisi, Georgia

Litteratur

1. Røttingen J-A, Frich JC. Fremveksten av infeksjonssykdommer – en konsekvens av ulikhet? Tidsskr Nor Lægeforen 2001; 121: 841–4.
2. Kidder T. Mountains beyond mountains. The quest of Dr. Paul Farmer, a man who would cure the world. Toronto: Random House, 2004

Politisk psykologi for mange

Lavik NJ, Sveaass N.

Politisk psykologi

430 s. Oslo: Pax forlag, 2005. Pris NOK 368
ISBN 82-530-2755-9

Boken åpner med en bred drøfting av faget «politisk psykologi», definert som «studiet av interaksjonen mellom psykologiske og politiske fenomener», som igjen er en «tværfaglig møteplass» for stort sett alle fag

utenom naturvitenskapene. Del I omhandler også forskningen knyttet til Den autoritære personlighet og til «group think»-modellen som ville forklare Kennedys håndtering av Cuba-krisen og Carters problemer i Iran-Contras-skandalen. Vi får bl.a. kjappe glimt at betydningen av psykiske problemer hos politiske ledere. Analyser av Stalin, Saddam Hussein og Hitler er tatt med, og Kjell Magne Bondeviks sykdom er vist til som et godt eksempel på hvordan det er mulig for demokratiske ledere å tre tilbake uten å miste ansikt, når sykdom melder seg.

I Del II ser forfatteren på betydningen av menneskerettighetene som nødvendig etisk grunnlag for psykologene for å «fremme det godes formål». Menneskerettighetene styrker den profesjonsetiske holdningen innen disiplinene ved valg av temaer for forskningen, samtidig med at respekten for klientens integritet blir understreket.

I kapitlet «Politisk misbruk av psykologi og psykiatri» trekkes tvilen tydelig frem om hvordan slik kunnskap kan misbrukes, eller bli undertykket. Her kjenner vi igjen sider fra Nils Laviks analyse av nazistenes bruk av hans fag og de alvorlige feilgrep

som ble gjennomført i disiplinen navn. I alle repressive regimer kan psykologi misbrukes, både som tilsiktet feil diagnose, eller som brutalt virkemiddel mot opposisjonelle. Eksempelene er fra Kina, Sovjet og Afrika og illustrere derfor den internasjonale bredden av slike overgrep.

Del III byr på den mest dramatiske lesingen, og der blir kanskje de største utfordringene i vår tid tatt opp. Krig er grusom for alle. Tett knyttet til selve de logistiske ødeleggelsene ligger en serie handlinger som følger i krigens fotspor. Etter å ha drøftet mange sider ved «krigens psykologi» og siden gått inn i de psykologiske mekanismene bak moderne terrorisme, behandler forfatterne to temaer som i dag er mye fremme i det offentlige rom: folkemordet og torturen. En bred omtale av folkemordene blir dokumentert statistisk, men det skorter kanskje litt på forklaringen av hvorfor de skjer og konsekvensene etterpå. «Torturkapitlet» er en mørk, men god analyse av hvordan systematisk nedbrytning av menneskeverdet har foregått og foregår i vår tid. Det er ikke uten grunn at forfatterne kaller tortur for «grusomhetens våpen», og de skildrer i detalj gjennomføringen av det psykiske og fysiske sammenbruddet som blir påført de hjelpe-løse fangene.

Del IV om overgang og forsoning, er et nytt og sentralt problemområde jeg ikke var klar over at psykologer var opptatt av. I dette feltet – det som vi i mitt fag kaller «transitional justice» – vil også forfatterne vise at psykologien må «ha en langt mer fremtreden plass i planleggingen og gjennomføringen av overgangs og oppgjør-prosesser». Vi får en kort innføring i hva slike prosesser består i og hvordan de har vært organisert i mange historiske faser i verden siden den annen verdenskrig. Sannhetskommisjoner, menneskerettstribunaler og rettsoppgjør har alle som formål å «gjøre opp, samtidig som man ser fremover». Her kan, ifølge forfatterne, «psykologiske tiltak bli en del av gjenoppbyggingsstrategien».

Hensikten med å referere noe av innholdet i denne boken har vært å gi leserne stimulans til å se videre ut fra sine daglige gjøremål til det store spørsmål i verden i dag. Jeg har ønsket å formidle respekten for betydningen av at menneskerettighetene først får allmenn gyldighet når de deles av de svært mange: politiske ledere og folk flest. Når vi virkelig får blikket opp for «den skitne virkeligheten», som de to forfatterne skildrer, trer bildet av uretten og den ubegripelige ondskapen skarpt frem. I det fredelige Norge møter vi flyktninger som bærer sporene etter terror og tortur på kroppen og i sinnet. De er her nå, og minner oss om hva som også skjedde her i landet for over 60 år siden.

Dette er derfor en bok som kan og bør leses av mange. Den mangler kanskje et

tydeligere teoretisk fagperspektiv, men dersom det hadde blitt tillegg stor vekt, ville det allmenne budskapet ikke blitt så klart.

Stein Ugelvik Larsen

Institutt for sammenliknende politikk
Universitetet i Bergen

Når håpet bidrar paradoksalt

Einhorn L.

Ninas reise

En overlevelseshistorie. 251 s.

Oslo: Humanist forlag, 2006. Pris NOK 268
ISBN 82-92622-17-9

Warszawa, 22. juli 1942. Deportasjonen til konsentrasjonsleirene startet. Av de nesten 400 000 jødene som befant seg i gettoen den dagen, ville 85 % være døde innen sju uker og bare noen hundre kom til å overleve krig-

gen. En av dem var den svenske dokumentaristen Lena Einhorn's mor, Nina.

Familiebiografien fra forrige århundreskifte av dannet bakteppe for Ninas egen dramatiske ungdomstid – hun fylte 20 år like etter befrielsen 17. januar 1945.

Lena Einhorn (f. 1954) skildrer både familiens og de polske jødernes ufattelige reise i et nøkternt og hverdagslig, betraktende språk som levende gjenskaper historien.

Den annen verdenskrig og jødernes lidelser tilhører kanskje historiens mest gjennomdokumenterte epoker. Bilder fra lerret og permer lyser massivt i minnet under lesningen av *Ninas reise*. Ved siden av de opplagte ikonklassikerne er det her nærliggende å trekke frem mesterregissøren Andrzej Wajdas *De 63 dager* (1956) om det polske opprøret i Warszawa mot tyskerne som endte i massakre, samt Roman Polanskis fantastiske *Pianisten* om en av de få andre overlevende fra gettoen.

Slik Nina fullførte sin egen mors drøm om å bli lege da hun kommer til Sverige etter krigen, fullfører også Einhorn Ninas drøm om å vitne. Boken var opprinnelig planlagt som dokumentarfilm, og filmopptak av intervjuer med Nina danner basis for boken sammen med fakta og vitneut-sagn. Til slutt ble det både bok og spillefilm, begge prisbelønne. Nina selv døde av brystkreft i 2002. «Jeg synes jeg har hatt et veldig bra liv. Veldig bra. Takket være min familie. Og mitt yrke.»

Einhorn's beretning og Ninas overlevelseshistorie viser hvordan det absurde skinnen av normalitet over nazistenes restriksjoner, av antatt mulighet for tilpas-